

ОЦІНКА ЯКОСТІ ВИЩОЇ ДИЗАЙН-ОСВІТИ

В роботі висвітлені проблеми діагностики якості вищої освіти на прикладі аналізу підготовки у вищих навчальних закладах України освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр", напряму підготовки 6.020207 "дизайн", кваліфікації 3471 "дизайнер-виконавець інтер'єру". Виявлено базисний художній компонент професійної компетентності майбутніх дизайнерів. Аргументовано впровадження саме творчого випробування з рисунку і живопису при фаховому відборі абітурієнтів за цим напрямом підготовки.

Ключові слова: дизайн-освіта, дизайнер інтер'єру, професійна підготовка, діагностика.

Постановка проблеми. Дизайн – комплексна творча діяльність з формування та проектування предметно-просторового середовища в цілому та окремих його компонентів стосовно всіх сфер життєдіяльності людини.

Система професійної підготовки фахівців з дизайну інтер'єру повинна базуватись на загальнометодологічних засадах, сучасних і перспективних положеннях дизайну, а також враховувати прогресивний освітній досвід з дизайну в провідних навчальних закладах мистецького спрямування.

Визначимо відомі пріоритетні освітні тенденції:

– навчання проектуванню різноманітних об'єктів середовища та його окремих елементів у всіх сферах життєдіяльності людини;

– впровадження методів та засобів створення властивостей об'єктів дизайну, що визначають їх естетичні, соціально-культурні, ергономічні, екологічні, економічні, конструктивно-технологічні, функціонально-експлуатаційні, маркетингові й екологічні характеристики;

– синтез видів проектної діяльності в контексті формування гармонійного предметно-просторового середовища;

– впровадження принципів оптимальних технологій формоутворення об'єктів дизайну, їх стилістики та художньо-образних особливостей;

– стилістика та художньо-образні засоби дизайн-діяльності;

– національні, етномистецькі традиції матеріальної культури в контексті сучасних тенденцій проектно-художньої творчості;

– екологічний дизайн як напрям проектування гармонійного предметного середовища з урахуванням вимог охорони довкілля та культури;

– застосування широкого діапазону знань та навичок у галузі дизайну;

– виконання проектно-експериментальних робіт, створення різноманітних за напрямом дизайн-концепцій;

– досконале володіння засобами та методами художньо-образної передачі дизайнерського рішення, при цьому обґрунтовуючи творчий задум та пов'язуючи його зі сферами побуту, виробництва, економіки;

– здатність динамічно змінювати підходи та бачення, засоби художньої виразності;

– ефективно втілювати новітні тенденції часу.

Дизайн інтер'єру передбачає комплексне проектування об'єктів предметно-просторового середовища з урахуванням проблем взаємовідносин людина – природа, з предметно-просторовим і соціокультурним оточенням з метою створення гармонійного середовища.

За характером об'єкта розробки дизайн поділяється на такі різновиди: ландшафтний дизайн, дизайн міського середовища, дизайн виробничого середовища, дизайн житлового середовища, дизайн громадських об'єктів, дизайн малих архітектурних форм, дизайн інтер'єрів та елементів благоустрою середовища.

Фахова підготовка дизайнерів інтер'єру передбачає комплексність у навчально-виховному процесі, вивчення функціонально-технологічних процесів, конструкцій та матеріалів, будівельних технологій, розуміння ролі форми, перспективи, пластики, значення світла, кольору, текстури та фактури в середовищі, а також володіння технологіями побудови цілого з окремих елементів і організуючих його засобів, специфікою художнього декору, принципами органічного поєднання образу форми побудови об'єктів з функціональною, конструктивною й технологічною складовими композиційно-просторової організації в цілому.

У відповідності до основних принципів Болонського процесу та нормативно-правових засад вищої освіти невід'ємною складовою функціонування вищого навчального закладу є система діагностики якості вищої освіти.

Базис якості освіти визначають такі складові: рівень сформованості соціально-особистісних, інструментальних, загальнонаукових та професійних компетенцій; ефективність методів навчально-виховного процесу та якість освітніх послуг.

Якість особистості випускника вищого навчального закладу, тобто його особистісна компетентність і здатність соціально і професійно адаптуватися, є одним із головних показників освіти. При цьому ведучою освітньою метою стає підготовка кваліфікованого спеціаліста необхідного рівня і профілю, що має можливість конкурувати на ринку праці, якому притаманні всі професійні і загальнокультурні компетенції, який усвідомлює себе як суб'єкт духовного і інтелектуального саморозвитку, носія ідей і норм, творчого перетворення дійсності. Все це вимагає нових, більш ефективних шляхів організації системи освіти і виховання у вищому навчальному закладі [1, с. 217].

Системність діагностики якості вищої освіти забезпечує не тільки контроль за студентом, але й контроль професійної ефективності професорсько-викладацького складу, що дасть можливість реалізувати основну мету вищого навчального закладу – сформувати професійно компетентного випускника.

Як відомо, контроль якості освіти проводиться ступенево: викладач – кафедра – деканат – ректорат – Міністерство освіти і науки України.

Моніторинг якості дизайн-освіти проводиться шляхом проведення поточного, підсумкового і ректорського контролю. Заключним етапом виступає система комплексних державних іспитів [2] і захист випускної кваліфікаційної роботи (проекту) [3].

Потрібно пам'ятати, що критеріями якості навчального процесу виступають: затверджені навчальні і робочі плани та графіки навчального процесу, навчальні і робочі програми дисциплін повинні відповідати Державним стандартам вищої освіти за відповідним напрямом підготовки, структурна відповідність побудови елементів навчального процесу основним засадам компетентнісного підходу, достатність та доступність методичного забезпечення навчального процесу з актуалізацією міжпредметних зв'язків, системність і високий рівень проведення контролю навчального процесу тощо.

Для організації навчально-виховного процесу деканат, а також усі кафедри, повинні спрямовувати зусилля на те, щоб кожне лекційне, семінарське чи практичне заняття мало виховну спрямованість, а викладання будь якої дисципліни виховувало б у студентів не лише професійні якості, але й сприяло засвоєнню загальнолюдських норм моралі, виховувало почуття громадської та національної гідності, активну життєву позицію тощо.

Діяльність факультету повинна спрямовуватись на підготовку конкурентоздатних фахівців, що ґрунтується на пріоритетному значенні творчого мислення та творчого потенціалу особистості, що здатна ефективно втілювати новітні тенденції часу в процесі професійної проектної діяльності у створенні гармонійного предметно-просторового середовища.

Викладачі кафедри повинні приділяти посилену увагу у вихованні студентської молоді, організації спілкування з ними, забезпечення їхньої високої освіченості тощо.

До *організаційної роботи* кафедри можна віднести:

- формування кадрового складу, організація навчально-виховного процесу студентів у відповідності до затвердженого графіку;
- забезпечення кафедри необхідним обладнанням, демонстраційним фондом та навчально-методичною літературою;
- здійснення контролю за ходом навчального процесу відповідно графіку;
- здійснення контролю за відвідуванням занять студентами;
- проведення планування роботи;
- контроль за ходом навчального процесу;
- аналіз успішності студентів, підсумки роботи за семестр, за рік;
- організація взаємовідвідувань всіх форм аудиторних занять викладачами кафедри та керівництвом;
- ознайомлення з методикою викладання навчальних дисциплін;
- проведення атестації студентів (поточний та рубіжний контроль);
- організація роботи кураторів академічних груп (призначення, розроблення планів роботи кураторів, контроль за здійсненням роботи кураторів);
- забезпечення навчального процесу технічними засобами навчання;
- обладнання лабораторій кафедри комп'ютерними засобами та відповідним програмним забезпеченням;
- проведення засідань студентського парламенту за напрямом підготовки "дизайн";
- організація самоврядування студентів та ін.

До *навчально-методичної роботи*:

- доопрацювання навчальних та робочих навчальних планів з врахуванням змін, пов'язаних з переходом до Болонської системи, посилення блоку професійно-практичних дисциплін;
- оновлення робочих програм з навчальних дисциплін;
- проведення роботи щодо підготовки до друку посібників, підручників, текстів лекцій тощо;
- створення фондів демонстраційних матеріалів з навчальних дисциплін;

- затвердження тематики бакалаврських, дипломних, магістерських, курсових робіт, затвердити графіки взаємовідвідувань аудиторних занять;
- аналіз проміжного та підсумкового контролю знань студентів, результатів заліково-екзаменаційних сесій тощо.

До *виховної роботи* кафедри можна віднести:

- призначення кураторів кожної академічної групи, розроблення планів роботи кураторів, проведення кураторської години щотижня, здійснення контролю за роботою кураторів, проведення зборів кураторів;
- застосування заходів виховного впливу до студентів, що не відвідують заняття;
- застосування заходів виховного впливу до студентів, що порушують дисципліну в навчальному закладі та в гуртожитку;
- надання допомоги студентам у вирішенні проблем побуту та особистого характеру;
- проведення засідань студентського парламенту;
- відвідування виставок та інших культурно-мистецьких заходів студентами;
- організація дозвільних та пізнавальних заходів для студентів, організація зустрічей з видатними діячами культури і мистецтва, відомим дизайнерами;
- відвідування студентських гуртожитків, надання необхідної допомоги, сприяння у вирішенні побутових питань;
- здійснення інформаційно-освітньої роботи серед студентів з питань запобігання наркоманії, алкоголізму та захворювання на СНІД та ін.

До *науково-дослідної роботи* кафедри можна віднести:

- здійснення науково-дослідної роботи у рамках затвердженого тематичного плану наукових досліджень університету;
- підготовка наукових робіт професорсько-викладацьким складом кафедри у фахових виданнях;
- підготовка студентів кафедри до міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференцій, семінарів, круглих столів за відповідним напрямом та ін.

Одним з головних завдань кафедри є удосконалення навчальних планів в рамках проблем, пов'язаних з Болонським процесом, і із врахуванням досвіду сучасного розвитку дизайну; удосконалення змісту навчання, розробка нових форм та методів навчання з кожної дисципліни.

Поточний контроль рівня знань умінь і навичок проводиться на усіх видах занять і виявляє критерії ефективності самого викладача, а також рівень зворотнього зв'язку зі студентами. Цей контроль проводиться шляхом усного опитування, тестування, розрахункових графічних робіт, проектних завдань тощо. Оцінювання проводять у відповідності до розроблених викладачем і затверджених кафедрою критеріїв оцінювання.

Підсумковий контроль проводиться у відповідності до болонської системи кожний семестр за кредитно-модульною системою.

Ректорський контроль проводиться з метою виявлення рівня залишкових знань студентів, а також готовності до підсумкового контролю.

Специфіка підготовки дизайнерів інтер'єра базується на формуванні знань, умінь та навичок здійснення художньо-проектної діяльності. Використання інформаційних технологій систем та ресурсів у дизайні має свою специфіку – спрямованість на досягнення високого рівня практичної реалізації композиційно-художніх та технологічних аспектів проектування предметно-просторового середовища; оптимальних технологій формоутворення об'єктів дизайну в контексті їх художньої виразності; переосмислення стилістичних напрямів в дизайні.

В нашій роботі ми проаналізуємо якісні і кількісні показники успішності студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, за напрямом підготовки 6.020207 "дизайн", кваліфікація "дизайнер інтер'єру" на базі таких провідних навчальних закладах як: Київський національний університет культури і мистецтв, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, Київський університет культури, Інститут реклами, Мистецький інститут художнього моделювання та дизайну імені Сальвадора Далі.

Дослідження проводились протягом 2011–2014 навчальних років, групи формувались по 15 чоловік. На етапі формування групи студентів ми користувались такими критеріями як наявність (чи ні) початкової загальної чи спеціалізованої художньої освіти

Згідно програми дослідження на даному етапі вирішувались такі завдання:

- розрахунок якісного і кількісного показників успішності при професійній підготовці;
- виявлення у студентів показників сформованості професійної компетентності з метою корегування і впровадження концептуальної моделі підготовки бакалаврів з дизайну інтер'єру;
- обробка отриманих результатів дослідження.

Наукові результати дослідження рівня сформованості професійної компетентності будуть висвітлені у наступних роботах. Відзначимо лише, що для чисельних розрахунків нами була використана розроблена оптимізаційна модель "Інтеграл компетентності дизайнера" [4].

Отримані результати формувались табличним чином і представлені графічно нижче (рис. 1, 2).

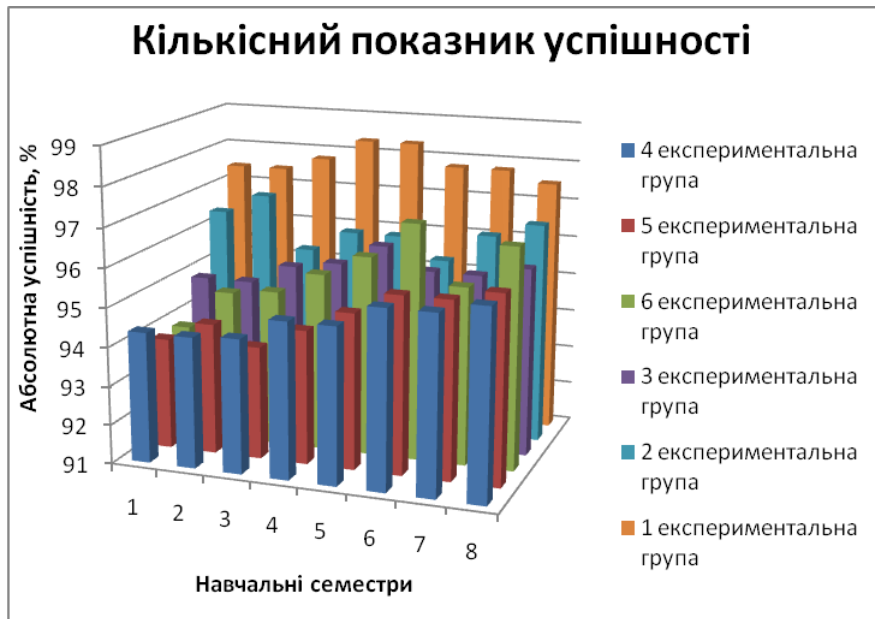

Рис. 1. Кількісний показник успішності в різних експериментальних групах

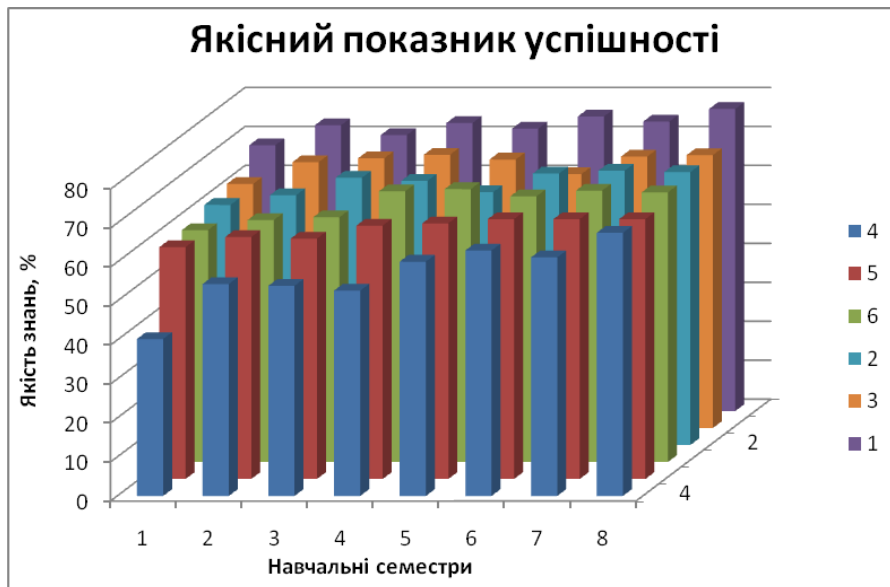

Рис.2. Якісний показник успішності в різних експериментальних групах.

Як показав експеримент, протягом всього періоду навчання студенти, які мали початкову художню освіту показували вищий показник успішності, ніж решта. Ще вищий результат показали студенти, що мали середню і вищу художню освіту. На останніх курсах помітна тенденція до "згладжування". Це досягалось завдяки впровадженню таких підходів як: особистісно-орієнтований, рефлексивний, діяльнісно-розвивальний, науково-пошуковий, системно-структурний, варіаційний, компетентнісний. Цей результат є очікуваним, оскільки у багатьох наукових роботах висвітлена проблематика ступеневої освіти.

Дослідження показали, що студенти, які мали попередню художню освіту показали:

- вищий рівень в обґрунтуванні тем та напрямків проектних завдань;
- вищий рівень аналітично-оглядового аналізу з узагальнення,
- глибший рівень виявлення проблемної ситуації у проектному завданні;
- варіативність у застосованні оздоблювальних матеріалів;
- вищий рівень художньо-просторового та функціонально-планувального вирішення дизайн-ідей;
- вищий рівень конструктивно-технологічного вирішення дизайн-ідей та ін.

Висновки. На основі отриманих показників ми можемо стверджувати про важливість наявності початкової художньої освіти при професійній підготовці дизайнерів інтер'єру. Це, насамперед, вмотивовано інтеграцією художньої і творчої складової в освітній процес. Тому, на нашу думку, це є

одним із основних критеріїв вступного відбору абітурієнтів на напрям підготовки дизайн інтер'єру шляхом проведення творчих випробувань з рисунку і живопису у мистецьких вищих навчальних закладах. Це можна сприймати на рівні прослуховування про наявність "слуху" при відборі на музичні напрями підготовки. Адже дизайн сьогодні – це не просто механічне відтворення певного стилістичного образу в інтер'єрі чи екстер'єрі, це, в певному контексті, реалізація світобачення дизайнера через призму професійних засобів проектування.

У наступних роботах планується висвітлити експериментальні данні щодо впровадження концептуальної моделі підготовки дизайнерів інтер'єру у вищих навчальних закладах України.

Використані джерела

1. Коробий Е.Б. Использование принципов образовательного моделирования при подготовке бакалавров по направлению 072500 "дизайн" в ходе проектной деятельности / Е.Б. Коробий // Теория и практика общественного развития – 2013. – №11. – С. 217 – 221.
2. Чирчик С.В. Комплексный государственный экзамен как способ диагностики качества высшего дизайн-образования / С.В. Чирчик // Сборник научных докладов. Педагогика 2014. Достижения, проекты, гипотезы (29.12.14 – 30.12.14) – Варшава: Sp. z o.o. "Diamond trading tour". – 2014. – С. 110–117.
3. Чирчик С.В. Позиціонування дипломного кваліфікаційного проекту у системі фахової підготовки за напрямом "дизайн" / С.В. Чирчик // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 12. В.М. Мадзігон (гол. редактор) та інші. – К.: Інформаційні системи, 2014. – С.108-111.
4. Чирчик С.В. Оптимізаційна модель "Інтеграл компетентності дизайнера" / С.В. Чирчик // Вища школа – 2014. – № 2. – С. 59-95.

Chyrchuk S.

ASSESSMENT OF THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION DESIGN

The system of professional training of interior design should be based on general methodological principles, current and future design provisions and consider progressive educational experience in leading design schools artistic direction.

Interior Design provides comprehensive engineering of object-spatial environment to meet the challenges of the relationship man – nature, with subject-spatial and socio-cultural environment in order to create a harmonious environment.

Initial training provides interior designers integrated in the educational process, study of functional and technological processes, structures and materials, building technology, understanding the role of shape, perspective, plastic, meaning light, color, texture and textures in the environment, as well as ownership of technology a building on elements and organizing its means specific artistic decoration, the principles of organic combination of image form construction objects with functional, structural and technological components of the composition and spatial organization.

Specificity of training interior designers based on building knowledge and skills of artistic and implementation of project activities. Using information technology systems and resources in design is specific – focus on achieving a high level of practical implementation compositional and artistic and technological aspects of designing object-spatial environment; Appropriate Technology design objects forming in the context of their artistic expression; rethinking stylistic trends in the design.

In our work the qualitative and quantitative indicators of student achievement in educational qualification of Bachelor, in the direction of 6.020207 "Design" qualification "interior designer" at the leading educational institutions such as Kyiv National University of Culture and Arts, National Academy of Leadership Culture and Arts, Kyiv State Institute of Decorative and Applied Art and Design named Michael Boychuk, Kyiv University of Culture, Institute of Advertising, Salvador Dali art institute for decorative modelling and design.

Key words: design education, interior designer, professional training, diagnostics.

Стаття надійшла до редакції 29.09.15